

Monografieën

SOCIAAL
RECHT

37

Beëindigings-
overeenkomsten en het
recht op WW-uitkering

Mr. R.L. van Heusden

Beëindigingsovereenkomsten en het recht op WW-uitkering

Mr. R.L. van Heusden

KLUWER

Deventer – 2006

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf v

Afkortingen xvii

1 Inleiding 1

DEEL I ARBEIDSRECHTELIJK DEEL

2 Het arbeidsovereenkomstenrecht als (bijzonder) deel van het vermogensrecht

2.1 Inleiding 13

2.2 Het ontstaan van het arbeidsovereenkomstenrecht 14

2.2.1 De arbeidsverhouding is een contractuele verhouding 14

2.2.2 Inperking van contractsvrijheid 17

2.2.3 Inperking van contractsvrijheid en het civielrechtelijke karakter van de arbeidsovereenkomst 22

2.3 De verhouding tussen het arbeidsovereenkomstenrecht en het algemeen vermogensrecht 26

2.3.1 Knelpunten in de verhouding tussen de algemene en de bijzondere regeling 26

2.3.2 Opvattingen in de literatuur; het leerstuk van samenloop 28

2.3.3 Rechtspraak van de Hoge Raad 38

2.4 Conclusie 43

3 De beëindigingsovereenkomst

3.1 Inleiding 45

3.1.1 Algemeen 45

3.1.2 Het begrip 'beëindigingsovereenkomst' 46

3.2 De totstandkoming van de beëindigingsovereenkomst 47

3.2.1 Zorgvuldigheidsnormen in de onderhandelingsfase 47

3.2.2 Welke mate van overeenstemming moet bestaan? De essentialia van de beëindigingsovereenkomst 54

3.2.3 Dwaling en overige wilsgebreken; onderzoeks- en mededelingsverplichtingen 59

3.2.3.1 Eigenlijke en oneigenlijke dwaling 59

3.2.3.2 Onderzoeksplicht bij oneigenlijke dwaling 62

3.2.3.3 Onderzoeks- en mededelingsverplichtingen bij eigenlijke dwaling; algemeen; pensioenrechten 65

3.2.3.4	Onderzoeks- en mededelingsverplichtingen bij eigenlijke dwaling; het WW-risico	68
3.2.3.5	Onderzoeks- en mededelingsverplichtingen bij eigenlijke dwaling; uitzicht op ander werk	71
3.2.3.6	De overige wilsgebreken (bedrog, bedreiging, misbruik van omstandigheden)	79
3.3	De inhoud van de beëindigingsovereenkomst	82
3.3.1	Inleiding	82
3.3.2	Grenzen aan de contractsvrijheid in het algemeen vermogensrecht; strijd met dwingend recht en strijd met de openbare orde/goede zeden	82
3.3.3	Grenzen aan de contractsvrijheid; de strekking van het arbeidsovereenkomstenrecht als aparte nietigheidgrond?	85
3.3.4	Enige bijzondere bedingen in de beëindigingsovereenkomst	87
3.3.4.1	Afstand doen van vakantierechten en pensioenaanspraken	87
3.3.4.2	De beëindigingsovereenkomst onder ontbindende voorwaarde	90
3.3.4.3	De beëindigingsovereenkomst onder opschortende voorwaarde	92
3.3.4.4	De beëindigingsovereenkomst onder tijdsbepaling (het overeengekomen tijdstip van beëindiging)	95
3.3.4.5	Overige bedingen in de beëindigingsovereenkomst	96
3.3.5	Toestemmen in een gegeven ontslag	98
3.4	Grenzen aan de gebondenheid aan hetgeen werd overeengekomen	103
3.4.1	De derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid	103
3.4.2	De derogerende werking van het goed werkgever- en werknemerschap	106
3.5	Conclusie	109
4	Afspraken met betrekking tot de beëindigingsvergoeding	
4.1	Inleiding	113
4.2	De juridische waarde van het aanbod voor een beëindigingsvergoeding in een art. 7:681 of 7:685 BW-procedure	115
4.2.1	Inleiding	115
4.2.2	Het aanbod volgens de regels van het algemeen vermogensrecht	116
4.2.3	Het aanbod en de kennelijk onredelijk ontslagprocedure	117
4.2.3.1	De KLM/Van Dam-regel	117
4.2.3.2	De reikwijdte van de KLM/Van Dam-regel	118
4.2.4	Het aanbod en de ontbindingsprocedure	121
4.2.5	Eigen mening	122
4.2.6	Conclusie	124

- 4.3 De gebondenheid van de kantonrechter in een art. 7:681 BW-procedure aan een door partijen overeengekomen beëindigingsvergoeding <opvattingen in de literatuur en rechtspraak> 125
 - 4.3.1 Het arrest Staten Bank/Fiet 125
 - 4.3.2 Opvattingen in de literatuur met betrekking tot art. 7:681 BW 129
 - 4.3.3 Opvattingen in de (lagere) rechtspraak 134
- 4.4 De gebondenheid van de kantonrechter in een art. 7:685 BW-procedure aan een door partijen overeengekomen beëindigingsvergoeding <opvattingen in de literatuur en rechtspraak> 136
 - 4.4.1 Opvatting van de Hoge Raad 136
 - 4.4.2 Opvattingen in de literatuur 139
 - 4.4.3 Opvattingen in de lagere rechtspraak met betrekking tot art. 7:685 BW 140
- 4.5 De gebondenheid van partijen aan een overeengekomen beëindigingsvergoeding <opvattingen in de literatuur en jurisprudentie> 145
 - 4.5.1 Meer/minder-clausules 145
 - 4.5.2 Overige omstandigheden waaronder partijen mogelijk gebonden zijn 150
- 4.6 Tussenconclusie 152
- 4.7 De overeenkomst over de beëindigingsvergoeding als vaststellingsovereenkomst?; de vaststellingsovereenkomst nader beschouwd 153
 - 4.7.1 Inleiding 153
 - 4.7.2 De ontstaansgeschiedenis van de regeling van de vaststellings-overeenkomst 153
 - 4.7.3 Dient een vaststellingsovereenkomst een gerechtelijke procedure te voorkomen? 157
 - 4.7.4 Wat kunnen partijen eigenlijk vaststellen? 159
 - 4.7.5 Het dispositieve karakter van de vaststellings-overeenkomst 161
 - 4.7.6 De vaststelling in strijd met dwingend recht 165
 - 4.7.7 Is art. 7:902 BW überhaupt van toepassing naast art. 7:685 en 7:681 BW? 175
 - 4.7.8 Slotsom 177
- 4.8 Eigen mening t.a.v. de vraag of de kantonrechter in een art. 7:681/7:685 BW-procedure gebonden is aan een door partijen overeengekomen beëindigingsvergoeding 178
 - 4.8.1 Een (vaststellings)overeenkomst kan de kantonrechter niet binden indien daarvoor geen wettelijke basis bestaat 178
 - 4.8.2 Biedt art. 7:681 BW een wettelijke basis om de rechter te binden? 180

4.8.3	Slotsom	182
4.9	Eigen mening t.a.v. de vraag in hoeverre partijen elkaar kunnen binden bij (vaststellings)overeenkomst	183
4.10	Conclusie	188
5	Procedureovereenkomsten	
5.1	Inleiding	191
5.2	Afspraken omtrent de te volgen beëindigingsweg	193
5.2.1	Inleiding	193
5.2.2	Afspraken met betrekking tot het voeren van een procedure	193
5.2.3	Afstand doen van het recht een art. 7:685 BW-procedure te starten en van het recht een CWI-procedure te starten/de arbeidsovereenkomst (eenzijdig) op te zeggen	194
5.2.3.1	Afstand doen van het recht een art. 7:685 BW-procedure te starten	195
5.2.3.2	Afstand doen van het recht een CWI-procedure te starten/op te zeggen	195
5.2.3.3	Is een afstand van de bevoegdheid een art. 7:685 BW- of een CWI-procedure te starten /op te zeggen nietig of vernietigbaar?	196
5.2.3.4	Partiële of volledige nietigheid?	198
5.2.3.5	De ratio van het geen afstand kunnen doen	199
5.2.3.6	Misbruik van bevoegdheid?	202
5.2.4	Conclusie	205
5.3	Afspraken met betrekking tot de inhoud van het verzoekschrift en met betrekking tot het verweer	206
5.3.1	Inleiding	206
5.3.2	Strijd met dwingend recht?; rechtspraak	206
5.3.3	Strijd met dwingend recht?; eigen mening	210
5.3.3.1	De verplichting van de werknemer om formeel verweer te voeren	210
5.3.3.2	De verplichting van de werkgever om een WW-neutrale beëindigingsgrond op te voeren	211
5.3.3.3	Bezwaren van wetsystematiek aard?	212
5.3.4	Partiële of volledige nietigheid; gevolgen van de nietigheid (c.q. van de vernietiging)	213
5.3.5	Conclusie	215
5.4	Procesrechtelijke aspecten	216
5.4.1	Inleiding	216
5.4.2	De eis van voldoende procesbelang (art. 3:303 BW)	217
5.4.3	Strekt de procedureovereenkomst tot misbruik van procesrecht?	220
5.4.3.1	Inleiding	220

- 5.4.3.2 Doel van civiele rechtspraak, in het bijzonder van de ontbindingsprocedure ex art. 7:685 BW 223
- 5.4.3.3 Misbruik van procesrecht? 227
- 5.4.3.4 Conclusie 232
- 5.4.4 De waarheidsplicht (art. 21 Rv) 232
- 5.4.4.1 Algemeen 232
- 5.4.4.2 Mogen partijen gezamenlijk liegen? 235
- 5.4.4.3 Liegen in het kader van een geregelde procedure en ‘de grote leugen’ in het echtscheidingsrecht 238
- 5.4.4.4 Conclusie 241
- 5.4.5 De lijdelijkheid van de rechter in art. 7:685 BW-procedures 241
- 5.4.5.1 Inleiding 241
- 5.4.5.2 Het beginsel van lijdelijkheid; algemeen 242
- 5.4.5.3 De lijdelijkheid van de rechter in ontbindingsprocedures ex art. 7:685 BW 243
- 5.4.5.4 Argumenten pro en contra een lijdelijke opstelling van de rechter in geregelde ontbindingsprocedures 244
- 5.4.5.5 Conclusie 249
- 5.4.6 De geregelde CWI-procedure 249
- 5.4.6.1 Ratio van de preventieve ontslagtoets 249
- 5.4.6.2 Bestuurlijke toetsing; rechtspraak? 250
- 5.4.6.3 Procedurele normen 252
- 5.4.6.4 Conclusie 256
- 5.5 Conclusie 256

- 6 Collectieve overeenkomsten**
- 6.1 Inleiding 259
- 6.2 De juridische mogelijkheden om een derde te binden in het algemeen vermogensrecht 260
- 6.2.1 Inleiding; het contractuele relativiteitsbeginsel 260
- 6.2.2 Vertegenwoordiging 261
- 6.2.3 Derdenwerking; algemeen 263
- 6.2.4 Derdenwerking; het ledencontract 265
- 6.2.5 Conclusie 270
- 6.3 De juridische mogelijkheden om op collectief niveau de werknemer (of werkgever) bindende afspraken te maken in het arbeidsrecht; algemeen 270
- 6.3.1 Inleiding 270
- 6.3.2 Afspraken bij CAO 271
- 6.3.2.1 Definitie 271
- 6.3.2.2 Doorwerking van de CAO in individuele arbeids-overeenkomsten 272
- 6.3.2.3 Het contractueel van toepassing verklaren van een CAO (incorporatiebeding) 274

6.3.3	Afspraken bij Sociaal Plan	276
6.3.3.1	Algemeen	276
6.3.3.2	Het Sociaal Plan dat is overeengekomen met de vakorganisatie(s)	279
6.3.3.3	Het Sociaal Plan dat eenzijdig door de werkgever is vastgesteld	279
6.3.3.4	Het Sociaal Plan dat is overeengekomen met de OR (of de Personeelsvertegenwoordiging)	280
6.3.3.5	Het Sociaal Plan en de Aanbevelingen van de Kring van Kantonrechters	282
6.3.4	Afspraken buiten CAO en buiten Sociaal Plan	285
6.3.5	Conclusie	286
6.4	De juridische mogelijkheden om op collectief niveau de werknemer (of werkgever) bindende afspraken te maken in het arbeidsrecht; afspraken ter zake van de beëindiging van de arbeidsovereenkomst	287
6.4.1	Inleiding	287
6.4.2	Binding via vertegenwoordiging	288
6.4.3	Binding bij CAO	290
6.4.4	Binding door ledencontract (art. 2:46 BW)	293
6.4.5	Betekenis van Aanbeveling 3.6 van de Kring van Kantonrechters	296
6.4.6	Conclusie	304
6.5	In hoeverre kan de rechter gebonden worden aan afspraken die op collectief niveau met betrekking tot het (be)ëindigen van de arbeidsovereenkomst genomen worden?	306
6.6	Conclusie	308

DEEL II WERKLOOSHEIDSRECHTELIJK DEEL

7	Beëindigingsvergoedingen en het recht op WW-uitkering	
7.1	Inleiding	313
7.2	Beëindigingsvergoedingen en de Werkloosheidswet 1949	314
7.2.1	De Werkloosheidswet 1949 in hoofdlijnen	314
7.2.1.1	Aanloophase Werkloosheidswet 1949	314
7.2.1.2	Opzet van de wet; voorwaarden voor het recht op uitkering	319
7.2.1.3	Uitvoering en financiering	320
7.2.2	Beëindigingsvergoedingen en de wachtgeldverzekering	322
7.2.2.1	Uitgangspunt: anticumulatie	322
7.2.2.2	Discretionaire bevoegdheid van de bedrijfsverenigingen	329
7.2.2.3	Uitzondering op het uitgangspunt van anticumulatie; aanvullingen op de uitkering	331
7.2.2.4	Anticumulatie = nadeel?	333

7.2.3	Beëindigingsvergoedingen en de werkloosheidsverzekering	333
7.2.4	Conclusie	336
7.3	Beëindigingsvergoedingen en de Werkloosheidswet 1986	337
7.3.1	De Werkloosheidswet 1986 in hoofdlijnen	337
7.3.1.1	Aanloophase Werkloosheidswet 1986 (Stelselherziening)	337
7.3.1.2	Opzet van de wet; voorwaarden voor het recht op uitkering	339
7.3.1.3	Uitvoering en financiering	344
7.3.2	Uitgangspunt: géén anticumulatie	346
7.3.3	De fictieve opzegtermijn	350
7.3.3.1	Introductie fictieve opzegtermijn; bedoeling van de wetgever	350
7.3.3.2	Welke inkomsten tellen mee?	357
7.3.3.3	Artikel 16 lid 3 WW en de contractuele opzegtermijn	365
7.3.3.4	Artikel 16 lid 3 WW en Overgangsregeling XXI	368
7.3.3.5	Art. 16 lid 3 WW en de 'dag waartegen' van artikel 7:672 lid 1 BW	375
7.3.3.6	Art. 16 lid 3 WW en de tussentijdse beëindiging van arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd	377
7.3.3.7	Wie betaalt de fictieve opzegtermijn?	380
7.3.4	Cumulatie of anticumulatie?; kabinetsstandpunt en SER-advies	384
7.3.5	Cumulatie of anticumulatie?; slotbeschouwing	387
7.4	Conclusie	398
8	Verwijtbare werkloosheid	
8.1	Inleiding	401
8.2	Eisen met betrekking tot de arbeidsrechtelijke opstelling van de werknemer onder de WW 1949; algemeen	403
8.2.1	Juridisch kader	403
8.2.2	De hoofd- en subregel	408
8.2.3	De ratio van de hoofdregel	411
8.3	Eisen met betrekking tot de arbeidsrechtelijke opstelling van de werknemer onder de WW 1949; rechtspraak	417
8.3.1	Inleiding	417
8.3.2	Het voeren van verweer in de BBA-procedure	419
8.3.3	De opzegging in strijd met een opzegverbod	423
8.3.3.1	Inleiding	423
8.3.3.2	Standaardformulering	424
8.3.3.3	Advies van een derde	425
8.3.3.4	Het vertragsaspect	429
8.3.3.5	De maatschappelijke functie van de dGAB	430
8.3.3.6	Schikken met de werkgever?	431

- 8.3.3.7 Berusting in een in strijd met een bijzonder ontslagverbod verleend ontslag 435
- 8.3.3.8 Berusting in een ontslag op staande voet en de 'of-of-redenering' 437
- 8.3.3.9 Conclusie 442
- 8.3.4 De onregelmatige opzegging 443
- 8.3.4.1 Inleiding 443
- 8.3.4.2 Verzet niet te vergen 444
- 8.3.4.3 Verzet wél te vergen 446
- 8.3.4.4 Onvrijwillige werkloosheid of benadelingshandeling? 449
- 8.3.4.5 Conclusie 450
- 8.3.5 De kennelijk onredelijk ontslagprocedure 451
- 8.3.5.1 Inleiding 451
- 8.3.5.2 Volgen van een k.o.o.-procedure verplicht? 452
- 8.3.5.3 Inroepen van de nietigheid of het instellen van een k.o.o.-procedure? 454
- 8.3.5.4 Schikken met de werkgever? 455
- 8.3.5.5 Conclusie 456
- 8.3.6 De ontbindingsprocedure 456
- 8.3.7 De beëindiging met wederzijds goedvinden 459
- 8.3.8 Conclusie 461
- 8.4 Eisen met betrekking tot de arbeidsrechtelijke opstelling van de werknemer onder de WW 1986; algemeen 465
- 8.4.1 Juridisch kader 465
- 8.4.2 Ratio van de hoofdregel 468
- 8.4.3 Maatregelen 468
- 8.5 Eisen met betrekking tot de arbeidsrechtelijke opstelling van de werknemer onder de WW 1986; rechtspraak 473
- 8.5.1 Inleiding 473
- 8.5.2 Afzien van verweer in verband met bedrijfseconomische omstandigheden 476
- 8.5.3 Afzien van verweer in verband met een verstoorde arbeidsverhouding 483
- 8.5.4 Afzien van verweer in verband met ziekte 489
- 8.5.5 Conclusie 493
- 8.6 Conclusie 495

DEEL III SLOTDEEL

- 9 De pro forma-problematiek**
- 9.1 Inleiding 501
- 9.2 Aard en oorzaak van de pro forma-problematiek 502
- 9.2.1 Inleiding; begripsverwarring 502
- 9.2.2 De pro forma-verweren 503
- 9.2.3 De geregelde procedures 504

9.2.4	Conclusie	508
9.3	Pogingen van de kant van de wetgever en de uitvoeringsorganisatie om de pro forma-problematiek te verminderen	509
9.3.1	Lisv-Besluit verweer tegen ontslag (1997)	509
9.3.1.1	Doel van het Besluit	509
9.3.1.2	Ontvangst van het Besluit in de literatuur	510
9.3.1.3	Ontvangst van het Besluit in de rechtspraak	511
9.3.1.4	Besluit verweer tegen ontslag; doelstelling gerealiseerd?	512
9.3.2	Artikel 24 lid 3 WW (1999)	514
9.3.3	Verscherpte toets UWV (2003)	516
9.3.4	Conclusie	519
9.4	Alternatieve oplossingen	519
9.4.1	Inleiding	519
9.4.2	Oplossingen voor het civielrechtelijke pro forma-probleem	521
9.4.2.1	Formulieren van heldere criteria/redelijke(r) opstelling UWV	521
9.4.2.2	Ruling	523
9.4.2.3	Aanpassen van de eisen die de WW stelt ter zake van verweer tegen ontslag	529
9.4.3	Oplossingen voor het werkloosheidsrechtelijke pro forma-probleem	540
9.4.3.1	Verbeterde toetsing UWV (CWI/kantonrechter)	540
9.4.3.2	Anticumulatie	545
9.4.3.3	Premiedifferentiatie (en andere financiële prikkels voor de werkgever)	549
9.4.3.4	Aanpassen eisen WW ter zake van verweer tegen ontslag	553
9.4.4	Conclusie	554
9.5	Gevolgen van eventuele wijzigingen van het ontslagrecht	555
9.6	Slotbeschouwing	558
9.7	Conclusie	567
10	Samenvatting en conclusies	
10.1	Onderwerp van onderzoek	571
10.2	Samenvatting en conclusie van het arbeidsrechtelijk deel	573
10.3	Samenvatting en conclusie van het werkloosheidsrechtelijk deel	581
10.4	Samenvatting en conclusie van het slotdeel	585
10.5	Afsluitende opmerkingen	587
Summary		589
Literatuur		607
Rechtspraak		633
Curriculum vitea		643

In de arbeidsrechtpraktijk komt het geregeld voor dat partijen het met elkaar eens worden over de beëindiging van de arbeidsovereenkomst. Opmerkelijk is dat partijen er in die gevallen vaak voor kiezen om aan de arbeidsovereenkomst een einde te maken met tussenkomst van de kantonrechter of de CWI – men spreekt dan van een ‘geregelde’ of ‘pro forma’-procedure – in plaats van de arbeidsovereenkomst met wederzijds goedvinden te beëindigen. Door een geregelde procedure te volgen, trachten partijen het recht op WW-uitkering voor de werknemer veilig(er) te stellen.

In dit boek gaat de auteur uitgebreid in op de mogelijkheden die het arbeidsrecht en de Werkloosheidswet, mede in hun onderlinge verband bezien, partijen laten om met betrekking tot de beëindiging van de arbeidsovereenkomst afspraken te maken. In het arbeidsrechtelijke deel van dit boek gaat de auteur onder meer in op de beëindiging met wederzijds goedvinden, de geregelde procedure en de afspraken die partijen op collectief niveau met betrekking tot de beëindiging van de (individuele) arbeidsovereenkomst kunnen maken. In het werkloosheidsrechtelijke deel komt de vraag aan de orde op welke wijze in de WW met beëindigingsvergoedingen rekening gehouden wordt en de vraag in welke mate vanuit de WW van de werknemer verwacht wordt dat hij zich tegen ontslag verweert. In het slotdeel van dit boek gaat de auteur uitgebreid in op de ‘ins and outs’ van de pro forma-problematiek.

Mr. R.L. van Heusden is advocaat te Rotterdam.

www.kluwer.nl

ISBN 90-13-03171-4

NUR 825-514

9 789013 031713